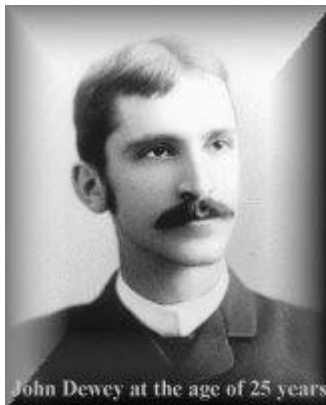

Timo Kinnunen
Särkiniementie 16 A 41
70700 Kuopio
Finland

John Deweyn ja Timon filosofiaa

Johdanto

*Jyväskylän yliopiston muinainen filosofian laitos? Sanoitko ihan että **laitos**? Taidat muuten laskea leikkiä!*

Daniel alias *Cigaret Man*

Kuten jo tuo kuuluisa **Fake Cigaret Man** jo tuossa jo totesi, on laitoksia – ja ”laitoksia”. Toisia ei enää ole, ja toisia taas syntyy kuin sateilla sieniä, tai päinvastoin, ja niin polvin pois, jos sana sallitaan, ja on sopivaa. Mikseipä olisi! Jokainen laitos pyrkii muodostumaan omaksi päämääräkseen, mutta kompastuu usein politiikaksi sanottuun kantoon kaskessa. Niinpä esimerkiksi Jyväskylän yliopiston filosofian laitosta kaavailtiin suuntautumaan erityisesti *steinerilaisen filosofian* kehdeksi, mutta muun yliopiston politiikka aiheutti sen, että siitä tuli yhteiskunnallisen tiedekunnan alaosasto. Mahtoi steinerilaisia vituttaa! Toisaalta: nykyfilosofian olemus voidaan kiteyttää vaikkapa niin, että **jos sun lysti on, niin taputtele näin** – ja niin hernepusset lentelevät kuin vanhainkodin iltamissa. Sanotaan jotakin muka nokkelaa jostakin joutavasta, ja löydetään lähes kaikkialta jotakin filosofoitavaa. Salonkifilosofit lausuvat aikakauslehdissä jotakin jostakin, jonka olisi kyennyt sanomaan joku *Akusti Riihelä* jostakin Peräposiolta, ja paljon paremminkin vielä. Niin se lentää täällä tämä huuli kuin spitaalisten iltamissa ... ja kaikki karvaiset kädet lyövät taas yhteen. Että näin. No niin, asiaan, asiaan.

Vuonna 1945 pidettiin tuolloin jo 86-vuotiasta **John Deweytä** (1859-1952) tyypillisesti amerikkalaisena filosofina, ja merkittävänä pedagogina. Hän perusti sittemmin *Laboratoriokoulun* nimellä tunnetun koulumuodon, jossa pyrittiin oppimaan tekemällä (*learning by doing*), joka ideana ja käytäntönä (tai kokeiluna) siirtyi hieman myöhemmin Eurooppaan, jossa ensin Itävaltaan, ja siitä muuallekin. Tässä kannattanee mainita erityisesti nuori **Ludwig Wittgenstein**, joka osallistui tuohon Itävallan koulukokeiluun ruohonjuuritasolla, niin sanoakseni, ja sanonkin. **Dewey** oli perehtynyt **C.S. Peircen** (1839-1914) ja **William Jamesin** (1842-1910) filosofisiin kehitelmiin, ja hän käytti tieteellistä teorianmuodostustaan koskevista käsityksistään nimeä *instrumentalistinen logiikka*. Tässä konseptiossa myös käsitteet ja ideat ovat välineitä, kuten myös logiikka on väline ihmimillisessä tiedonpyrinnössä, ja joka ei *pragmatismmin* yleisessä viitekehyksessä ole verrattavissa esimerkiksi matematiikkaan, joka ei sinällään pyri mihinkään erityispäämääriin, jotka olisivat matematiikasta irrallaan, ja riippumattomia siinä vallitsevista tavoista ja käytännöistä. Logiikkaa voidaan käyttää minkä tahansa erillispäämääränkin saavuttamisen keinona, vaikka sillä voidaan käsitellä myös yleisempiä ja käsitteellisempiä asioita, jos on tarvetta. Kun logiikkaa pidetään instrumentalistisena, korostetaan siinä nimenomaan sen välinelunnetta,

ja yhteyttä ihmisen erilaisiin toimintoihin, eli *näin minä sen tässä nytten päättelin*. Tutkimus saa **Deweyn** mukaan (sekä tieteessä - että tavallisessa elämässä) alkunsa siitä, että jokin asia koetaan joko epänormaaliksi - tai ympäristöönsä sopimattomaksi. Siitä tavallaan ärsyynnytään, ja sille etsitään selityksiä, ja tämä onkin alussa paras keino motivoida mm. oppimista. Käytäntöön siirrettynä tämä tarkoittaa sitä, että oppimisen on tarjottava ainakin joitakin *haasteita*, ja sopivasti annosteltuna. Kun siirrytään ihmimillisten toimintojen korkeammalle tasolle, niin sanoakseni, sama pätee edelleenkin, mutta nyt hämmennystä herättävien asioiden selittämiseksi muodostetaan erilaisia otaksumia, ja tieteessähän nämä ovat *hypoteeseja*, joita sitten koetellaan käytännössä. **Deweyn** logiikassa tieto on se tulos, mihin tutkimus päättyy. Tieto ei sano, miten se on saatu, mutta tietämisen pyrintö tähtää sellaiseen lopputulokseen, jonka seurauksena ei ole aina ja joka tapauksessa aloittaa alusta, ja tehdä aina samoja erehdyksiä. Tieto palvelee siten järkevyyden vaadetta.

Mitä sitten on tuo korkeammanasteisen prosessoinnin "tuotos" - eli "tieto"? Mitään aineellistahan se ei arkipäivän päättelyynkään perustuen ole - ja silti tutkimus päättyy juuri siihen **Deweyn** mukaan. Asia on helppo ymmärtää myös ruohonjuuritason tapahtumia selitettäessä, sillä tieto on se *konsti* joka vapauttaa tekemästä paljon turhaa työtä; ollaan opittu keino lyhentää päämäärien saavuttamiseen kuluvaa aikaa. Kun muinaiset metsästäjät merkitsivät erämaajärvien rantapetäjien kylkeen alueet, joiden kohdalla nuotta ei takertunut kiviin, se helpotti kalastusta seuraavilla kerroilla, ja onkin oikeastaan samantekevää, oliko *tieto* tässä sitä, että tiedettiin mitä järvien rantapuihin veistetyt merkit tarkoittivat, vai oliko se sitä, että tiedettiin ja tunnettiin järvien pohjan pinnanmuotoja ja ominaisuuksia, joita osoitettiin puihin veistetyillä viilloilla, vai oliko se sitä, että vielä tuntemattomia järviäkin tutkittaisiin samalla tavoin kuin jo tunnettujakin, ja niiden nuottapaikat merkittäisiin samalla tavalla. Mikään erillinen merkki ei sinällään viittaa itse tietoon, jota on tavoiteltu, tai edes sen yleispätevyyteen. Tietäminen koskee monia asioita, mutta ennenkaikkea sitä, missä suhteessa asiat ovat toisiinsa, eli esimerkiksi energia on yhtä kuin massa kertaa valon nopeuden neliö. Tässä tapauksessa "tiedämme" jotakin suhteellisuusteoriasta. Mutta massahan voi olla määrältään mikä tahansa mitattava määrä, ja emme voi määritellä oikeastaan sitä, mitä erityistä ainetta siinä on kyseessä, tai missä erityisessä kohdassa se mahdollisesti sijaitsee tietynä hetkenä. Ruuvi voisi olla periaatteessa linnunradan kokoinen, ja silti siihen päteisivät samat säännöt kuin sentin mittaisiin ruuveihin. Emme siis tiedä tässä oikeastaan mitään, mitä voisimme osoittaa omassa normaaliavaruudessamme yksiselitteisellä tavalla, vaan meillä on malli siitä, miten asiat suhteutuvat toisiinsa missä tahansa tilassa, tai miten ne selittävät toisiaan. Ja tässä meillä on lisäksi se ongelma, että tutkimuksemme ei pääty tähän, vaan juuri tästä pisteestä se oikeastaan vasta alkaa, ja mallin todentaminen niin ikään - ja noiden tavanomaisesta poikkeavien olosuhteiden etsiminen.

On olemassa kuitenkin tietty järkevyyden ja selittävyiden välinen suhde, joka määrää sen, miten tietoa sovelletaan. Oletetaan, että tiedettäisiin esimerkiksi ankarien vankilarangaistusten vähentävän rattijuopumuksia, ja siksi vähimmäispromillerajaksi määriteltäisiin 0.1 promillea, ja sitten rattijuoppoja otettaisiin vain armotta kiinni, heitä ilmiannettaisiin, ja jahdattaisiin armotta pitkin maita ja mantereita - ja laitettaisiin kaikki kiinnisaadut vankilaan. Järkevyyden periaattella voisi jo etukäteen olettaa, että uusia vankiloita tarvittaisiin paljon, ja se maksaisi myös paljon rahaa, jos kaikki syylliset todella tuomittaisiin vankilaan. Lopulta saattaisi olla niinkin, että ei olisi enää niitä jotka tekisivät työn ja maksaisivat tuon kaiken. Siksi *oikea tieto* on tässä sitä, että valitaan järkevyyden prinssiippiä käyttäen jokin kohtuullinen promillemäärä, joka oikeuttaisi tuomitsemaan ihmisiä vaikkapa vankilaan, tai Siperiaan - mitä nyt haluttaisiinkaan, eli tieto asiasta kertoo, että meillä ei ole oikeastaan varaa antaa ankaria rangaistuksia rattijuoppudesta, tai mistään muustakaan, ja parempi olisi etsiä muita keinoja vähentää tätä vitsausta kuin kahlita ihmisiä esimerkiksi seinään. Järkevyys auttaa löytämään näitä keinoja.

Deweyn tietämisen mallissa on sen heikkoutena se, että siinä mikä tahansa saatu lopputulos on oikeastaan tietoa, ja se on sitä - vaikka saatu tulos voi olla virheellinen. Perinteisesti kun puhutaan tiedosta, sillä tarkoitetaan samaa kuin totuudella - johon pätee se, että se on jotakin enemmänkin lopullista, kuin väliaikaistulos jostakin. **Deweyn** mallissahan jokin uusi tutkimustulos voi syrjäyttää vanhemman, jo kootun tiedon - ja siten tieto on aina enemmänkin suhteellista. Vaikka tämä malli onkin puutteellinen ajateltaessa "lopullisen tiedon" määrittelyä, se toimii kuitenkin riittävän hyvin käytännön tutkimustilanteissa, joissa on usein tarkoituksena joko kumota olemassaoleva tieto, tai tarkistaa sitä. Jos käytetään sitä kaikkein ankarinta totuus-kriteeriä, ei voida sanoa mitään esimerkiksi Jumalan olemassaolosta - ennenkuin asia on varmistettu niin pitkälti kuin se ylipäätään on mahdollista. Mikäli

Jumalan olemusta ei voitaisi selittää muusta kuin kokonaisuuksista käsin, emme koskaan kykenisi Jumalaa todentamaan. Olettakaamme että Jumala olisikin läsnä kaikissa maailman yksityiskohdissa, ja niin, että Hän olisi niihin kaikkiin kosketuksissa samanaikaisesti - aikakieltä käyttääksemme. Me emme kuitenkaan voi luoda sellaista koeasetelmaa, jossa koeteltaisiin kaikkia yksityiskohtia samanaikaisesti, ja niin, että kokonaisuuden rooli samalla tulisi paljastetuksi. Jos taas käytetään väljempää totuuskriteeriä, voidaan asiasta lausua aina se totuus, joka kulloinkin voidaan todentaa. Meidän ajallemme väljät totuuskriteerit ovat erityisen tyypillisiä, sillä se mahdollista totuuden vaivattoman päivittämisen, ja voidaankin puhua kunkinhetkisestä, päivitetystä totuudesta. Tästä syystä televisiossa syötetään joka päivä uusia totuuksia, ja niitä ei ole edes tarpeen suhteuttaa mihinkään muuhun tietoon. On olemassa yksinkertainen koe, jolla suhteellisten totuuksien turhanpäiväisyys voidaan jopa kokea. Asetetaan sellainen hypoteesi, että jos jokin totuus on todella merkittävä, sen pitäisi vaikuttaa meidän normaaliseen elämäämme jollakin mitattavalla tavalla. Tästä syystä me keskitymmekin näihin vaikutuksiin, ja vastaanotamme varsinaisen informaation hieman toisin kuten tavallista. Suhteellisuusteorian todentamisessa tätä lähestymistapaa ei voida käyttää, koska meidän normaalitodellisuutemme ei sisällä riittävästi vaihtelua eri aika-avaruusjatkumoiden suhteen, ja tämä teoria ei suoranaisesti kosketa meidän kokemusmaailmaamme.

Mutta kenties on olemassa muita ilmiöitä, jotka vaikuttavat meidän normaalitodellisuuteemme. Olkoon uljaana esimerkkinämme tästä vaikkapa television uutislähetysten vaikutus meidän normaalielämäämme. Kokeessamme istumme television ääreen jonakin iltana jonkin uutislähetysten alussa, ja kuuntelemme sieltä raikuvaa informaatiotulvaa keskittymällä puhujien ääneen eräänlaisena melodiana, joka nousee ja laskee. Emme siis kuntele sanoja. On aika helposti huomattavissa, että uutistenlukijain lauseiden alku lähtee korkealta, ja laskee nopeasti loppua kohti, ja että tämä yleinen melodiakuvio on lähes aina sama kaikilla uutistenlukijoilla - olivatpa nämä miehiä tai naisia. Kun sitten on opittu kuuntelemaan pelkkää melodiaa, voidaan tavoittaa tietty virittyneiden tila, jossa uutistenlukijat vuoroon tuijottavat sinua asiallisina, ja tuottavat surahtavia äänimuodostelmiaan. Väliin näytetään muita ihmisiä menossa ja tulossa, ja joskus joku surahtaa jotakin tärkeää jossakin vieraassa maassa, tai kaupungissa. Kun saatuja kokemuksia verrataan eri päivinä, huomataan, että se uutislähetys, jonka tänään kuudit, on melodisesti täysin samanlainen kuin viikkoja sitten kultu lähetys - ja niin tulee olemaan niin kauan kun televisioon syötetään virtaa, ja lähetyslaitteet jotakin lähettävät. Seuraavassa huomioimme sitten sen, mitä uutistenlukijat lähetysissään sanovat, ja vertaamme sitä siihen, mitä he sanoivat esimerkiksi viikko sitten, tai aikaisemmin. Tutkimme myös asian tueksi vanhoja sanomalehtiä, ja niiden otsikoita. Pian voidaan huomata, että se informaatio, jota saamme, onkin alusta loppuun täysin samaa, ja ettei yksikään uutistenlukija tarkastele koskaan mitään kysymystä perusteellisemmin, ja tähän ei yllätä edes erikoisohjelmissä. On ennenkin ollut erilaisia taloudellisia kriisejä, ja kriisitiloja, ja ne ovat tulleet ja menneet. Ja maailma on koko ajan muuttunut ilman, että olisimme siitä saaneet uutisissa tietoja. Mitä me tiedämme lopultakaan Afrikasta, tai Aasiasta, tai Etelä-Amerikasta? Kyseessä on kuitenkin valtava ihmismassa, ja meillä on jonkinlainen aavistus siitä, että jokainen on oma yksilönsä. Näemme, että kaukoidässä on suuria, moderneja kaupunkeja, kuten myös niillä seuduilla, joilla **Mannerheim** liikkui aikanaan ratsain. Jotta ymmärtäisimme jotakin, meillä on oltava jokin laajempi näkökulma asioihin. Esimerkiksi: aina kun ajattelemme omia metsiämme, meidän tulisi ajatella myös sitä, että ne ovat vain pieni osa läpi Siperian ulottuvaa metsävyöhykettä, ja aina kun ajattelemme järvien ja jokien saastumista, meidän tulisi miettiä, miten keskieuropallaiset teollisuusalueet selviävät omasta kuormituksestaan, ja mikseivät sikäläiset joet voi vieläkin huonommin kuin ne nyt voivat? Meidän tulisi esittää tuhansittain kysymyksiä, ja etsiä aina uusia lähestymistapoja.

Kun sitten tarkkaillaan uutisten aiheuttamia, mahdollisia muutoksia omassa, konkreettisesti elämässä, huomataan helposti, että uutiset eivät sitä juurikaan muuta, vaikka niissä sanottaisiin mitä tahansa. Jos olet menettämässä työpaikkasi, tiedät siitä jo ennekuin televisio saa asiasta vihiä, ja jos jotkut toiset menettävät työpaikkansa lähiseudulla, ei se välttämättä vaikuta sinun elämääsi mitenkään. Jos Balkanilla käydään sotaa, ei sekään vaikuta välttämättä sinun normaalielämäsi millään tavalla, vaikka voitkin kauhistella ihmisten kohtaloa, koska he näyttävät samantapaisilta kuin ihmiset täälläkin näyttävät - ehkä hieman köyhemmiltä, mutta muutoin eroja ei ole. Se, että siellä surmataan puolensataa siviiliä, on tietenkin tuomittavaa, mutta ei mitenkään verrattavissa Ruandan joukkosurmiin, jossa tapettuja oli monin kerroin enemmän. Sodat aiheuttavat meissä pelkoa, koska voimme miettiä sitä, milloin meidän vuoromme tulee - sillä historia osoittaa, että sotia on ollut enemmän kuin rauhan ajanjaksoja - joista nyt elämme yhtä.

Entäpä joku kotimainen urheilusankari saa ulkomailla arvokkaan voiton? Tämäkään ei meidän normaalielämäämme vaikuta mitenkään, sillä emmehän me saa sankarin saamia palkkioita, tai kunnianosoituksia, ja vain harvat meistä pystyisivät samaan kuin hän. Samoin voit huomata, että jonkin merkittävämmän kotimaisen talouselämän- tai oikeuslaitoksen johtajan oikeudenkäynti ei lisää sinun palkkaasi markan markkaa, tai euron euroa, tai enennä tietojasi yhteiskunnan ja talouselämän toimintaperiaatteista. Jos uutisissa kerrotaan, että asuntoja rakennetaan Suomessa muutama tuhat lisää, ei silläkään ole sinulle tavallisesti mitään todellista merkitystä, tai sillä, että Nokian kurssi on tilapäisesti laskenut, tai noussut. Jos nimittäin olet hankkimassa asuntoa, saat haluamasi todennäköisesti riippumatta siitä, mikä on yleinen valtakunnallinen tilanne urakoitsijoiden kohdalla, ja Nokian kurssilla on merkitystä vain niille, joilla on rahaa sijoitettavaksi asti. Ainut poikkeus tästä kaikesta on sota - mutta vain jos sellainen sattuu meidän maahamme, ja silloinkaan kokemasi kauheudet eivät ole seurausta niiden uutisoinnista, vaan kenraalien antamista käskyistä, ja tietyistä sotilaallisista maöovereistä. Yhtäkaikki: meitä on indoktrinoitu ja huijattu! On annettu ymmärtää, että me voisimme vaikuttaa asioihin, ja sanoa vapaasti mitä tahansa! Harva meistä tuntee ainuttakaan julkisuuden henkilöä, tai niin pahaa roistoa, että kääntyisi kuolemanrangaistuksen kannalle, ja vain aniharva on todella perillä siitä mitä tapahtuu, ja useimmat heistäkään eivät voi olla täysin vakuuttuneita siitä ettei heitäkin olisi huijattu. Samainen epämääräisyyden periaate ulottuu vaikkapa ihan tavallisiin tiekarttoihin, jotka eivät kuitenkaan tarkkaan ottaen ole koskaan täysin ajan tasalla. Tietosanakirjat vanhenevat alta aikayksikön, ja koulutiedoilla ei tee tosielämässä mitään. Harvan tarvitsee laskea neliöjuuria, tai ymmärtää neljännen asteen yhtälön ratkaisuja, jos niitä onkaan. Ei mikään ihme, että tällaisessa yleisessä, sekaisessa hulinassa joku pieni joukko käärii huomaamatta jättiomaisuuksia samalla kun valtaosa ahkerista kansalaisista joutuu selvitystilaan, ja elinikäiseen velkavankeuteen. Tiedossa ja tietämisessä vallitsee epämääräisyyden periaate, ja siinä pärjäävät ne, jotka osaavat nähdä asiat sillä tavoin oikein, että kykenevät hyötymään ainakin toisten kustannuksella. Herra **Marxia** ei koskaan vedetä oikeuteen siitä että hän aiheutti epäsuorasti miljoonien ihmisten kuoleman, ja nääntymisen rankaisuleireillä, ja vankileirien saaristoissa eri puolilla maailmaa. Yksilötasolla asioiden yhdistäminen suurempiin kehityskulkuihin on todella vaikeaa. On suorastaan mahdotonta päätellä esimerkiksi sitä, miten joku nuori, finninaamainen ja vasemmistolainen opiskelija muuttuu dramaattisesti myöhemmillä vuosillaan, ja ostaakin esimerkiksi kansalaisten käyttämän eläkepankin, ja hankkii kartanon, jossa ammuskelee kavereineen kesällä syötettyjä sorsia pellolle, ja joka tulee suurmaanviljelijäksi, joka vetelee hirnutukiaisia – ja ei koskaan joudu edesvastuuseen siitä, mitä nuorena puhui, ja mitä vaati muilta. Joku sellainen, josta uskomme suuria, osoittautuukin keskinkertaisuudeksi, tai kuolee viinaan, tai että esimerkiksi sianruho putoaa henkilön päähän, ja henkilö kuolee tähän. Miten kehenkään voi ylipäätään luottaa? Se, että päättelyllä voidaan saada edes joitakin tuloksia, ei mitenkään takaa saatujen tietojen luotettavuutta. Jos otetaan tästäkin yksinkertainen esimerkki. Olkoon meillä jokin luettelo tavaroista, jotka on hinnoiteltu niin ja niin - tänään tai huomenna. Se hinta, joka niille on annettu tietynä hetkenä, on se totuus, joka tavaroiden hinnasta tuona hetkenä on voimassa, ja siten näiden tietojen päivittäminen on perusteltua. Se, että tavaroilla oli viikko sitten toinen hinta, ei tässä mallissa merkitse sitä, että ne olisivat tosia - vaikka ne liittyvätkin tavallaan hinnoittelun historiaan - jolla ei ole juurikaan merkitystä muille kuin niille, jotka niitä laskevat, ja suorittavat seurantaa. Kun Suomi liittyi EU -nimiseen kerhoon, nousivat kaikki tavaroiden hinnat ensiksi jo siksi, että jokainen yksittäinen hinta voitiin pyöristää ylöspäin, ja siksi, että markan todellinen arvo oli paljon alhaisempi kuin oli kuviteltu. Jotkut tavaroista maksavat moninkertaisesti sen ennekuin kyseiseen kerhoon liityttiin, vaikka toisaalta joidenkin tavaroiden hinta on oikeasti laskenut, mutta hinnanlasku on tapahtunut tasaisesti monissa eri maissa. Mutta on muitakin tavaroita koskevia totuuksia, kuten se, että tavaralla on aina tietty arvonsa, ja että kaikki kaupankäynti perustuu siihen seikkaan, että niille voidaan laskea vaihtosuhteita. Todellisuudessa millään tavaralla ei ole koskaan absoluuttisessa mielessä mitään hintaa, ja tämä totuus on ollut aikojen alusta kaiken kaupankäynnin taustalla. Esimerkiksi laajamittaisen ydinsodan jälkeen, ja lajien tuhouduttua tämä olisi se vallitseva totuus kaikista ehyinä säilyneistä tavaroista, ja se oli myös vallitseva totuus vuosimiljoonien ajan ennen ihmislajin tuloa. Vosin hyvinkin kuvitella tilanteen jossa joku vieras rotu avaruudesta tulisi maapallolle, ja suorittaisi täällä arkeologisia kaivauksia, ja löytäisi esimerkiksi litteitä ja pyöreitä levyjä, joiden käyttötarkoitusta he eivät mitenkään käsittäisi. Kyseessä olisivat tietenkin meidän tuntemamme CD ja DVD -levyt, joiden pinnalta informaatio olisi kuitenkin kadonnut jo aikapäiviä sitten. Näillä esineillä ei olisi kenellekään enää minkäänlaista arvoa – ne olisivat kuin rannan kivet. Näemme helposti, että suhteellinen totuus liittyy ihmisen tapaan toimia keskinäisissä suhteissaan, ja nämä totuudet ovat päteviä vain ihmisten maailmassa. Mutta useimmille tämä riittääkin. Tästä kaikesta voidaan tehdä

sellainen päätelmä, että suhteelliset totuudet ovat aika merkityksettömiä, ja että ne eivät vaikuta meidän normaalielämäämme - kun taas sitävastoin monet pysyvämmät tiedolliset löydökset todellakin vaikuttavat. Karkeistetusti voisi sanoa, että **Einsteinin** esittämä suhteellisuusteorian kaava on vaikuttanut enemmän, ja konkreettisesti maailmanhistorian kulkuun kuin tiedot **Einsteinin** elämästä. Samoin vaikuttavat **Sigmund Freudin** käsitykset ihmisestä tavanomaisessakin keskustelussa - kuten **Platon** ja **Aristoteles** kristinuskon eräissä tulkinnoissa.

S.R. Vaughnin mukaan **Deweyn** oma pragmaattinen totuuskäsitys lähti aluksi uskantilaiselta [Neokantian] pohjalta, mutta erosi siitä lopulta ja muodostui reaktioksi **Bradleyn** ja **Bosanquetin** idealistista interpretaatiota vastaan - juontuen lopulta läheiseen suhteeseen *watsonilaiseen behaviorismiin*. **Deweyn** mielenkiinto kokeelliseen psykologiaan vaikutti vähitellen hänen irtautumiseensa myös hegeliläisestä idealismista. Aluksi uusi kokeellinen psykologia näytti vahvistavan hegeliläisiä käsityksiä. Toisaalta **Deweyn** pragmatismi otti kaksi keskeisintä ideaansa **Jamesin Principles** -teoksesta, mutta tulkiten niitä uudella tavalla

[Ks. **Vaughn, S.R.** , *Pedagogical Experience and Theory of Meaning in Dewey and Wittgenstein* , Dissertation. Michigan State University, p. 81, 1976]

C.W. Morrisin mielestä **Deweyn** oma ajattelu korostaa sosiaalisia selittämisen kategorioita. Vaikka **C. S. Peircen** tieteenkäsityksessä on samanlaista tendenssiä ei tämä merkitse suoraa vaikutusyhteyttä. **Deweyn** katsoo itse ajattelussaan olevan enemmänkin **Mr. G. H. Meadin** vaikutusta (mm. koskien hänen symbolin samaistamista kielen symbolin kanssa). **Mead** oli suuntautunut vahvasti sosiologisesti, ja halusi nähdä symbolinen käytönkin sosiologisena tapahtumana. **Dewey** ilmaiseekin kiittäen tämän vaikutuksen seuraavasti:

" *Toivoisin, että olisin ilmaissut kiittollisuudenvelkani Meadille voimakkaammin ...ajatteluni juontaa juurensa osin C.S. Peirceltä ja J.Royceltä mutta vain ja jälkeen Meadin kautta ...luulisinpa ajatteluni harhautuneen pahasti, ellei minulla olisi ollut ajatusituja, joita olen häneltä (Meadilta) saanut "*

[**Mead, G.H.** , *Journal of Philosophy*, XXXVII (1931), s.311; Ks. myös : **C.W. Morris** , *Six Theories of Mind* , 1932; Ks. myös : **Kinnunen, T.** , *Pragmatismi ja amerikkalainen filosofian traditio* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos., s. 288, 1985]

C.W. Morrisin mielestä kaikissa keskeisimmissä kysymyksissä **G.H. Meadin** käsityskanta on sama kuin **Deweylläkin** : esimerkiksi **Meadin** tarkastellessa ajattelua keinona säilyttää kosketuksissa oleminen sellaisen annetun maailman kanssa, jota ei ole ennen esiintynyt - ja johon olisi tietyllä tavalla kosketuksissa olemalla saavutettu tietynlainen käsitys siitä, millä tavoin se on annettu. Tällöin otaksutaan jotakin olevan olemassa ennen kosketuksiin asettumista, kuten lienee laita esimerkiksi urauurtavassa tieteellisessä tutkimuksessa, jossa tietämisen prosessi muodostuu tietynlaiseen kosketukseen asettumisen seurauksena. **Meadilla** on samanlainen käsitys **Deweyn** kansa myös siinä, että tällaisen uudenlaisen kosketuksissa olemisen myötä syntyvän keskittymö kykenee muuttaamaan maailman luonnetta muuttamalla käsityksiä siitä, millainen maailma oikeastaan on luonteeltaan. Samoin **Mead** otaksuu **Deweyn** lailla, että "annetut luonteenomaisuudet" ovat juuri niitä luonteenomaisuuksia, joita objekti synnyttää organismin ollessa siihen tarkoitushakuisesti suuntautuneena. **Mead** päättelee **Deweyn** tapaan, että syntyvä *mieli* [Mind] on tapausten symbolista toimintaa, ja että inhimillinen elämä on älyklisyyden rikastumista ja laajentumista, joka mahdollistaa 'tapausten' symbolisen rakentumisen mieleksi prosessin seuraamuksena. Lisäksi evoluutio luonnossa, jossa kulminaatiopisteenä on sosiaalisuus, on se periaate ja muoto, jossa symbolinen toiminta tulee esille.

[**Mead, G.H.** , "The Genesis of the Self and Social Control", Aikakausjulkaisussa: *International Journal of Ethics*, XXXV (1925), ss. 254, 257; Ks. myös : **Morris, C.W.** , *Six Theories of Mind* , 1932; Ks. myös : **Kinnunen, T.** , *Pragmatismi ja amerikkalainen filosofian traditio* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos., s. 288, 1985]

Artikkelissaan "Half-Hearted Naturalism" **Dewey** sanoo:

" *Luonto itsessään on takautumaton ykseys, kaikessa karkeudessaan, kaikkien esineidensä ja asioidensa välisine yhteyksineen [mikä on juuri sitä, mitä maailma on]. Maailmassa ei voitaisi tietää mitään ilman luonnon ykseyskellisyttä. Luonto omaa tässä olevaisuuksia ja nykyhetkenomaisuutta ja perspektiivyyttä niin lukuisassa määrin kuin on olemassa eksistenssejä* " .

[**Dewey, J .**, "Half-Hearted Naturalism"., Aikakausjulkaisussa: Journal of Philosophy, XXIV (1927, 63); Ks. myös: **Kinnunen, T .**, *Pragmatismi ja amerikkalainen filosofian traditio* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos., s. 298, 1985]

J. Deweyn idea luonnosta takautumattomana ykseytenä niveltyy saumattomasti sen kokemukselliselta osin nähtynä **C.S. Peircen** ideaan virittyneestä [Feeling], jonka kautta ihmiset voivat kytkeytyä jatkuviin kokemuksiin, ja niiden kautta olla yhteydessä niihin jatkuvuuksiin, joiden olemassaolo vasta aavistetaan. Samoin tämä idea noudattaa **C.S. Peircen** synekististä [Synechism] näkemystä, joka pitää kaikkea jatkuvana. Tämä ei voisi olla mahdollista, ellei luonto omaisi samoja ominaisuuksia, joiden avulla ihminen organismina voi tavoittaa kokemuksellisia jatkuvuuksia, tai reflektoida niitä.

[**Peirce, C.S .**, *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII-VIII, ed. **Burks, A.W .**, Synechism and Immortality, .573, 1966; Ks. myös sama, §2., Forms of Consciousness, .540, 1966; Ks. myös **Gullvåg, I .**, "Wittgenstein and Peirce". Teoksessa Johannesen, K.S. & Nordenstam, T. [eds.]: Wittgenstein-Aesthetics and Transcendental Philosophy. Hölder-Pichler-Temsky, Vienna, s. 76, 1981]

Deweyn maailmankatsomuksessa annettua pidetään eräänlaisena laajemman maailmanprosessin edellytteenä. :

" *Minun metafyyminen prinsiippini on se, että suhteutettu edellytys, joka toimii esimaaperänä, voi olla menetelmä määriteltäessä perusteena olevain piirteistöjen merkityksiä*" (ks. artikkeli "Half-Hearted Naturalism"). *Edellytys, yhtenä todellisuuden aspektina, voi olla otos kuvailevasta yleistämisestä, otos luultavimmasta tavasta tulkita ja lukea maailman vieläkin yleisempiä piirteitä. Näin tulkittuna 'aika itsessään' tai 'aito muuttuminen tiettyyn suuntaan' on eräs vieläkin yleisemmistä piirteistä, joka on melko riippumaton vallitsevasta datasta* " .

[**Dewey, J .**, "The Subject-Matter of Metaphysical Inquiry"., Aikakausjulkaisussa: Journal of Philosophy, XII, (1915), s. 345; Ks. myös: **Kinnunen, T .**, *Pragmatismi ja amerikkalainen filosofian traditio* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos., s. 303, 1985]

Dewey jatkaa:

" *Samoin, kuin elämän itsensä evoluutio ja mielen evoluutio viittaa fysikaalis-kemiallisissa tekijöissä tapahtuvien muutosten luonteeseen, niin ne myös viittaavat johonkin, joka koskee kyseisiä ELÄMÄÄ ITSEÄÄN ja 'mieltä' ..tämä evoluutio tekee mahdottomaksi puhtaasti mekanistisen maailmantulkinnan mutta ei merkitse myöskään sitä, että maailma kokonaisuudessaan olisi elävä tai tunteva tai älyllinen luonteeltaan* " .

[**Morris, C.W .**, *Six Theories of Mind* , 1932; Ks. myös: **Kinnunen, T .**, *Pragmatismi ja amerikkalainen filosofian traditio* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos., s. 304, 1985]

Dewey selittää "The Development of American Pragmatism" -kirjoituksessaan sitä, miten **C.S. Peirce** käsitti pragmatismia viitekehystön, ja mitä termi pragmatismi tarkoittaa. Hänen mukaansa ideat ja käsitteet modifioivat sitä, mitä kulloinkin kutsutaan olemassaoloksi - kuten myös käsityksiä siitä, mitä olemassaoleminen kokemus-tulkinnallisesti ontologisessa mielessä on. **Dewey** käsittää edelleen **C.S. Peircen** tarkoittaneen sitä, että olemassaoloa voidaan modifioida muuntamalla käsityksiä olemassaolosta, ja siten voidaan ratkaista sellaisia ongelmia, joita ei vanhan käsitteistön avulla voida selvittää . Kuitenkin on samalla muutettava kokemuksellisuutta l. koettavissa olevaa maailmaa, koska kokemuksellisuus ja tulkittavuus ovat vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa. **Dewey** hyväksyy itse tällaisen tulkinnan ideoiden ja todellisuuden välisestä suhteesta -ja epäilemättä sovelsi sitä kehittäessään progressiivisen opetuksen filosofiaansa.

[**Dewey, J.** , "The Development of American Pragmatism", Teoksessa Twentieth Century Philosophy, Living Schools of Thought, ed. Runes, D.D., pp. 449-468, 1968]

Deweyn progressiivisen opetuksen kasvatusfilosofiassa perimmäisin idea oli koulun ja elämän yhdistäminen ja tiedon suhteuttaminen kulttuuritradition tuntemiseen ja kulttuurin kehittämiseen. Mielestäni näin luodaan ikäänkuin mahdollisimman monia kosketuspintoja elämän ja koulutuksen välille, jolloin esimerkiksi opetettavat käsitteet voivat [**C.S. Peircen** tarkoittamassa mielessä] asettua niin, että ne kykenevät varmaan ja runsaaseen interferenssiin.

[**Dewey, J.** , *Koulu ja yhteiskunta* . Suom. Kajava, Otava, Helsinki, ss. 85-87, 1957, [1899]; Ks. myös : **Dewey, J.** , *Democracy and Education* , luvut 1, 2, 6, ja 8, The Free Press, New York, 1966, (1916); Vrt. myös : **Dewey, J.** , "The Development of American Pragmatism", Teoksessa Twentieth Century Philosophy, Living Schools of Thought, ed. Runes, D.D., ss. 449-468, 1968]

Dewey tarkastelee artikkelissaan myös **William Jamesin** käsityksiä kategorioista tai universaaleista käsitteistä muodostuen sitten sen kuten myös muiden edellämainittujen elementtien pohjalta sellaisen ajatuksen, jossa ihmisen ajatusta pidetään eräänlaisena instrumenttina, jonka avulla ihminen voi adaptoitua kulloiseenkin ympäristöönsä. **Dewey** kuvaa omaa näkemystään artikkelissaan kolmen teoreettisen lähestymistavan pohjalta, joita hän nimittää pragmatismiksi, eksperimentalismiksi ja instrumentalismiksi, ja kutsuu omaa näkemystään artikkelissaan instrumentalismiksi.

[**Dewey, J.** , "The Development of American Pragmatism", Teoksessa Twentieth Century Philosophy, Living Schools of Thought, ed. Runes, D.D., pp. 449-468, 1968]

Mieli näyttäytyy **Deweylle** eräänlaisen keskusta-kuvaimen kautta; hän pyrkii tuottamaan esiin funktionaalisen mielen historian mallin, jossa vähitellen tulee esille tietty instrumenttiluonne:

1. Vanha keskus oli sellainen mieli [Mind], joka tiesi vallan tarjoamien välineiden avulla jotakin jostain, joka näytti itsessään rikkumattomalta, ja tiesi, miten työstää kulloistakin toimintaa edeltänyttä materiaalia ja kuinka kussakin tapauksessa tuli menetellä.
2. Uusi keskus muodostui vanhan keskuksen kannalta määrittelemättömissä olevain olosuhteiden kentässä sen interaktioiden suhteutuessa luonnolliseen tapahtumiseen, jossa ei fiksoitunutta rakentuneutta ollut, ja joka oli muovailtavissa. Uusi keskus kykeni ottamaan sellaisia suhteutumisten tapoja, joiden tulokset poikkesivat aiemman keskuksen tuotteista. Uusi keskus ei nähnyt maailmaa erillisenä tarkasteltavuutena ja itseään sen tarkkailijana.
3. Uusi mieli muotoutti itsensä aktiiviseksi osalliseksi maailman tapahtumisessa ja osallistui sen edelleen kehittymisen prosessiin sen eräänä meditatiivisena aiheuttajana.

[**Morris; C.W.** , *Six Theories of Mind* , 1932; Ks. myös : **Kinnunen, T.** , *Pragmatismi ja amerikkalainen filosofian traditio* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos., s. 261, 1985]